

Urieová, Libuše

K postavení ruštiny v České republice v letech 1990–2014

Opera Slavica. 2016, vol. 26, iss. 4, pp. 47-56

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136020>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K postavení ruštiny v České republice v letech 1990–2014

Libuše Urieová

(Plzeň, Česká republika)

Po roce 1989 výuka ruštiny na základních a středních školách přestala být povinná a ruský jazyk byl převážně z politických důvodů opomíjen. Postoje lidí vůči němu byly jednoznačně negativní. Jestliže do té doby byl v pozici prvního cizího jazyka nejrozšířenější a za ním následovaly další živé jazyky – německý, anglický, francouzský, španělský, tak začátkem devadesátých let se podstatně změnilo pořadí. Nastal velký ústup výuky ruštiny. Na její místo nastoupila angličtina, dále se vyučovaly němčina a francouzština, došlo k nárůstu výuky španělštiny.

Spolu s politickými a ekonomickými změnami, které prodělávala celá česká společnost, měnilo po roce 1989 svou podobu i české školství. Zatímco před rokem 1989 se mezinárodní vztahy v oblasti školství orientovaly především na státy východního bloku, v následujícím období dochází k zásadnímu obratu. Významným předělem byl vstup ČR do Evropské unie. Naše republika získala možnost plně se zapojit do všech aktivit a iniciativ EU v oblasti vzdělávání. Se zapojováním České republiky do evropského vzdělávacího prostoru souvisí i participace na programech EU, jejichž cílem je podporovat naplňování záměrů společné vzdělávací politiky Evropské unie definovaných v rámci tzv. Lisabonské strategie.

Kurikulární reforma – od osnov k rámcovému vzdělávacímu programu

System řízení a správy školství byl před rokem 1989 vysoce centralizovaný. Základní normativní dokumenty, učební a studijní plány určovaly jednotným a všeobecně závazným způsobem veškeré aspekty výuky, práce škol i jednotlivých učitelů. Byly tak omezeny pedagogické inovace, pestrost obsahu výuky, individualizovaný přístup k žákům a do jisté míry i tvořivá práce pedagogů.

Reformní proces zahájený v roce 1990 byl charakteristický zcela odlišným přístupem. Byla posílena koncepční úloha škol, úloha státní správy se do značné míry omezila na vytvoření legislativního rámce a dalších obecně závazných pravidel pro rozvoj

vzdělávací nabídky. Do vzdělávání v ČR byl školským zákonem č. 561/2004 Sb.¹ zaveden systém více úrovní tvorby vzdělávacích programů. Na státní úrovni jsou zpracovávány rámcové vzdělávací programy (RVP) pro jednotlivé obory vzdělání. Tyto programy nekladou důraz na učivo, ale na výsledky vzdělávání. Stanovují základní požadavky na vzdělávání žáků základních a středních škol ze strany státu, které si školy dále rozpracovávají a konkretizují ve svých školních vzdělávacích programech. Kurikulární reforma je podporována tvorbou metodických materiálů, byl vytvořen metodický portál (www.rvp.cz) a v rámci tohoto portálu vybudováno Konzultační centrum.

Reforma maturitní zkoušky

Před rokem 1989 byly podmínky maturitní zkoušky stanoveny ve vyhlášce č. 31/1987 Sb.² Všichni žáci museli povinně skládat zkoušku z českého jazyka a literatury a z ruského jazyka. Ačkoliv i po roce 1989 bylo povinné složit zkoušku z českého jazyka a literatury, mohli se žáci rozhodnout pro jakýkoliv vyučovaný cizí jazyk.³

Výuka cizích jazyků v České republice po roce 1989

V r. 2001 vydal Ústav pro informace ve vzdělávání tzv. Bílou knihu (Národní program rozvoje vzdělávání v ČR), ve které je výuka cizích jazyků chápána jako prioritní záležitost. V dokumentu se uvádí, že bude umožněna výuka dvou cizích jazyků na všech stupních škol tak, aby každý absolvent úplného středního vzdělávání byl schopen komunikovat v různé míře pokročilosti ve dvou cizích jazycích, z nichž jedním bude angličtina.

Hovoří se zde o také tom, že je třeba hledat různé formy podpory účasti médií při zvyšování cizojazyčné gramotnosti dětí, mládeže i dospělých a využívat mezinárodní spolupráce při tvorbě studijních programů a rozvíjení mobility pedagogických a akademických pracovníků a studentů.⁴

- 1 Sběrka zákonů ČR. Předpis č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním středním, vyšším odborném jiném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. 9. 2004. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>.
- 2 Sběrka zákonů ČR. Předpis č. 31/1987 Sb. Vyhláška MŠ České socialistické republiky o ukončování studia ve středních školách a o ukončování přípravy ve zvláštních odborných učilištích ze dne 30. 3. 1987. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=37257&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>. Zpráva o vývoji českého školství od listopadu 1989 (v oblasti regionálního školství) Č. j.: 25461/2009 – 20. Dostupné z: www.msmt.cz/file/10376_1_1/download. [cit. 9. 11. 2016].
- 3 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha. Vydal: Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>. [cit. 9. 11. 2016].
- 4 Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>. [cit. 9. 11. 2016].

Podle Rámcového vzdělávacího programu (2007)⁵ se v ČR na všech základních i středních školách povinně vyučuje cizí jazyk (později i další cizí jazyk). Předpokládaná úroveň žáků při nástupu na střední školu je u prvního cizího jazyka A2, která se postupně bude rozvíjet na úroveň B2. U dalšího cizího jazyka se vychází z úrovně A1 a vzdělávání směřuje k tomu, aby si žáci jazyk osvojili na úrovni B1. Tuto klasifikaci vypracovala Rada Evropy na základě poptávky po všeobecně uznávaných kritériích pro hodnocení znalostí cizího jazyka v rámci Evropské unie. Vznikl dokument s názvem Společný evropský referenční rámec, ve kterém lze nalézt, mimo jiné, dělení úrovní jazyka do 6 kategorií. Jsou to kategorie A1, A2, B1, B2, C1, C2. Jednotlivé kategorie zohledňují úroveň porozumění při poslechu, čtení, schopnosti konverzace a kvality písemného projevu žáka.⁶

Národní plán výuky cizích jazyků na období 2005–2008

Vláda ČR schválila v prosinci 2005 Národní plán výuky cizích jazyků do roku 2008. Cílem tohoto plánu bylo vytvořit odpovídající podmínky pro zvýšení jazykových znalostí a jazykových kompetencí obyvatelstva České republiky.

Požadavek, aby každý občan Evropy byl schopen komunikovat kromě mateřského jazyka alespoň ve dvou dalších jazycích, je v oblasti obsahu vzdělávání naplňován postupným vytvářením rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé obory vzdělávání. Od 3. ročníku ZŠ je výuka cizího jazyka povinná. Postupně se zvyšuje počet hodin cizích jazyků na obou stupních ZŠ. V souvislosti s přípravou na novou maturitní zkoušku byla posílena hodinová dotace vzdělávacích programů středních odborných škol o 1 hodinu výuky cizího jazyka týdně po celou dobu studia. Avšak stávající úroveň jazykové výuky na středních odborných školách neodpovídala u všech škol kritériím pro dosažení jazykové úrovně B1 a B2 u maturitní zkoušky.

V rámci Národního plánu jsou podporovány jazykové projekty zvyšující motivaci dospělých k dalšímu vzdělávání v oblasti učení se cizím jazykům. Jazykové vzdělávání bylo podpořeno vybudováním Národního jazykového portálu, který umožňuje všem občanům bezplatně se vzdělávat formou e-learningových jazykových kurzů. Kurzy jsou zpracovány v různých jazykových úrovních, definovaných SERRJ.⁷

-
- 5 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf [cit. 9. 11. 2016].
 - 6 VANČUROVÁ, J.: *Výuka cizích jazyků v základních školách*. Dostupné z: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2010/16/vyuka-cizich-jazyku-v-zakladnich-skolach/>. [cit. 9. 11. 2016].
 - 7 Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>. [cit. 9. 11. 2016].

Postavení ruštiny na ZŠ

Na začátku 90. let výuka ruštiny z mnohých škol vymizela. Byly upřednostňovány západní jazyky. Nejméně žáků (0,8 tisíce) se učilo rusky v základních školách ve školním roce 1996/1997. Mezi léty 2000 a 2002 je již patrný posun v postoji k ruštině. Od roku 2005/2006 dochází k prudšímu meziročnímu nárůstu žáků a ve školním roce 2009/2010 dosáhl počet žáků ruštiny dokonce 19,4 tisíce (nárůst během pěti let o 242,6 %). Ve školním roce 2009/2010 je ruština třetím cizím jazykem v pořadí podle počtu žáků, který se jej v základních školách učí.⁸

Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání je obsah předmětu Cizí jazyk realizován prostřednictvím dvou vyučovacích předmětů (Cizí jazyk 1 a Cizí jazyk 2), které jsou povinné pro všechny žáky. Ruský jazyk je zahrnut do nabídky tzv. dalších cizích jazyků (Cizí jazyk 2). Další cizí jazyk jako povinný předmět byl zaveden od 1. 9. 2013 a ve školním roce 2013/2014 byl implementován do školních vzdělávacích programů a prvním rokem vyučován na základních školách. Školy další cizí jazyk nabízejí a vyučují jej obvykle od 7. ročníku v rozsahu 2 hodin. Bylo stanoveno, že škola zařazuje Další cizí jazyk podle svých možností nejpozději od 8. ročníku v minimální časové dotaci 6 hodin. Pokud žák začíná s výukou Dalšího cizího jazyka nebo Cizího jazyka až v 8. ročníku, musí to být v součtu za oba ročníky minimálně 6 hodin (např. po 3 hodinách v 8. i 9. ročníku), aby splnil povinných 6 hodin.⁹

Zavedením druhého povinného cizího jazyka na ZŠ se Česká republika řadí k více než polovině zemí EU, které mají povinnou výuku druhého cizího ve stejném věku dítěte, a podporují tak princip mnohojazyčnosti.

Postavení ruského jazyka na gymnáziích

Od roku 1995 je minimální týdenní časová dotace předmětu Cizí jazyk a Další cizí jazyk ve všech ročnících gymnázia 3 hodiny. Do školního vzdělávacího programu musí být zařazeny nejméně dva cizí jazyky, jedním z nich musí být jazyk anglický. Počty hodin jsou samozřejmě pouze minimální a každá škola může mít ve svém vlastním školním vzdělávacím programu počty hodin upraveny. K těmto hodinám se ještě přidávají další hodiny věnované cizím jazykům, jako je například konverzace v cizím jazyce, které mohou být zařazeny do výuky v rámci tzv. volitelných vzdělávacích aktivit nebo díky disponibilní časové dotaci. Další cizí jazyk si studenti volí mezi německým jazykem, francouzským jazykem a ruským jazykem, případně jazykem španělským.

8 VANČUROVÁ, J.: *Výuka cizích jazyků v základních školách*. Dostupné z: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2010/16/vyuka-cizich-jazyku-v-zakladnich-skolach/>. [cit. 10. 11. 2016].

9 Organizace dalšího cizího jazyka: Doporučení, inspirace, náměty. [www.rvp.cz: digifolio.rvp.cz](http://www.rvp.cz:digifolio.rvp.cz). [online]. 2013. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6475>. [cit. 10. 11. 2016].

Druhý cizí jazyk (volitelný) je vyučován od sekundy na nižším gymnáziu a od 1. ročníku na vyšším gymnáziu. Hodinová dotace výuky na nižším gymnáziu jsou 2 hodiny týdně a na vyšším gymnáziu 3 hodiny týdně. V rámci jazykového bloku výuky je možné od 3. ročníku (septimy) navštěvovat také hodiny konverzace v těchto jazycích, v 3. ročníku jsou vyučovány 2 hodiny konverzace týdně, ve 4. ročníku 4 hodiny týdně. O ruštinu je mezi studenty stále větší zájem a častěji si ji vybírají jako další jazyk. Tento dříve nepopulární jazyk začala vyučovat většina gymnázií. Zvýšený zájem o ruštinu také potvrzují statistiky státních maturit.¹⁰

Postavení ruského jazyka ve středním odborném vzdělávání

V letech 2005/2006 a 2006/2007 došlo ve středních školách zejména s ohledem na reformu státní maturity ke zvýšení hodinové dotace cizích jazyků a ve výuce bylo zahájeno uplatňování moderních forem a metod práce.

Podle RVP pro úplné střední odborné vzdělání se výuce cizích jazyků věnuje minimálně 10 hodin týdně za celé studium. Na úrovni úplného středního vzdělání se obvykle vyučují 2 cizí jazyky. Pro učňovské obory je povinný jeden cizí jazyk.

Z analýzy vybraných školních vzdělávacích programů středního odborného vzdělání provedené v NÚOV v roce 2010 vyplynulo následující: Střední odborné školy nabízely k povinné výuce anglický jazyk, jako alternativní byla nabízena výuka německého jazyka. Ruský jazyk byl v nabídce škol na třetím místě. Jedním z nejvýznamnějších výsledků bylo zjištění, že ve výuce cizích jazyků se pracuje s odborným textem (75 %) a že vyhledávání na internetu se stalo běžnou záležitostí ve výuce cizího jazyka (65 %).¹¹

Studium ruštiny na vysokých školách v ČR

Ruštinu si vybírají také studenti vysokých škol. O studium rusistiky na filozofických a pedagogických fakultách univerzit je stále velký zájem. Rusistická pracoviště nacházíme na UK v Praze, na MU v Brně, na UP v Olomouci, na OSU v Ostravě, na univerzitách v Ústí nad Labem, v Plzni, v Hradci Králové, v Českých Budějovicích. Zájemcům o studium jsou nabízeny jednooborové studijní programy (ruská filologie), dvouoborové programy (učitelství RJ v kombinaci s dalším předmětem). V nabídce VŠ nechybí ani odborně zaměřené rusistické obory, např. Odborná ruština pro hospodářskou praxi, Ruština se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast (UP Olomouc), Cizí jazyky pro komerční praxi (ZČU Plzeň) – kombinace RJ–AJ, Cizí jazyk pro evropský a mezinárodní obchod – ruský jazyk (JU České Budějovice), Ruština

10 DUDKOVÁ, A.: *Trendy v jazykové poptávce Čechů? Vracíme se k ruštině a němčině, láká nás i čínština*. Dostupné z: <http://www.studentpoint.cz>. [cit. 10. 11. 2016].

11 Postavení cizích jazyků ve středním odborném vzdělávání. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/kurikulum/postaveni-cizich-jazyku-ve-strednim-odbornem-vzdelavani>. [cit. 10. 11. 2016].

se zaměřením na oblast firemní praxe, služeb a cestovního ruchu (MU Brno) aj. Na Katedře slavistiky FF OSU je akreditován obor Ruština pro překladatele. Překladatelské obory lze studovat i na Ústavu translologie FF UK v Praze.

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020

Usnesením vlády ČR č. 538 z 9. 7. 2014 byla schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. V dokumentu se mimo jiné uvádí: „Specificky je nezbytné postoupit v internacionalizaci vysokoškolského vzdělávání tak, aby se co nejvíce studentů setkávalo se zahraničními kolegy a vyučujícími i v rámci studijních programů uskutečňovaných v ČR, a aby se internacionální rozměr studia stal jedním z definičních znaků kvalitního vysokoškolského vzdělávání.“¹²

V současnosti je stále častěji využíváno možnosti zapojit se do společných projektů a studijních pobytů studentů i pedagogů na partnerských univerzitách. MŠMT zveřejňuje nabídky stipendijních pobytů v zahraničí podle dvoustranných mezinárodních smluv. Výměnný pobyt funguje také na principu dvoustranných dohod mezi univerzitami. Zájemci o studijní pobyt absolvují výběrové řízení na základě konkurzu vyhlášeného příslušnou katedrou. Pro studenty, kteří si studijní pobyt na zahraniční vzdělávací instituci domluví sami je určen stipendijní program Freemovers. Na studijní, výzkumnou či pracovní stáž do Ruska a dalších vybraných zemí mimo EU mohou studenti vycestovat s finanční podporou v rámci programu Erasmus Mundus.

K problematice metodiky výuky ruštiny a učebnic po roce 1989

Vzdělávací systém před rokem 1989 charakterizují centralismus, byrokracie, unifikace, ideologický monismus. V krátké době po revoluci došlo k deideologizaci vzdělávacích obsahů. Zásadní změny přinesl Školský zákon č. 171/1990 Sb.¹³, který deklaroval možnost používání různých učebnic a učebních pomůcek. Změnila se nejen tematika, ale i způsob prezentace učebního materiálu, objevují se učebnice, které k jazyku přistupují komunikativněji, méně tradičně, bez převahy gramatiky. Zvyšují se nároky na odbornou kvalifikaci učitelů všech stupňů vzdělávání. Důraz je kladen na modernizaci metod výuky tak, aby lépe rozvíjely všechny aspekty jazykového vzdělávání.

12 Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Usnesením vlády ČR č. 538 z 9. 7. 2014. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie-2020_web.pdf. [cit. 10. 11. 2016].

13 Sbírka zákonů ČR. Předpis č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=171&r=1990>.

Problematika v oblasti výuky cizích jazyků byla ze strany MŠMT vnímána jako velmi důležitá, a proto ministerstvo v letech 2004–2007 podpořilo několik projektů zaměřených na vzdělávání učitelů. V uvedeném období probíhaly následující projekty:

- Program JAME¹⁴
- národní program Brána jazyků¹⁵
- MEJA¹⁶ – organizovaný prostřednictvím Národního institutu dalšího vzdělávání (NIDV). Tento projekt byl zaměřen na jazykové vzdělávání učitelů „nejazykářů“ a metodické a jazykové vzdělávání učitelů cizích jazyků.
- Školení učitelů cizích jazyků v oblasti nové maturitní zkoušky bylo zahájeno Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání (CERMAT).
- Projekt IDT, v jehož rámci mohou i učitelé jazyků získat impulsy v problematice využití počítačových technologií pro výuku cizích jazyků.
- Projekt „Další vzdělávání učitelů cizích jazyků zaměřený na zvýšení jejich jazykové a metodické kompetence“ – spolufinancovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Tento projekt byl realizován Ústavem cizích jazyků Slezské univerzity v Opavě.

V Moravskoslezském kraji paralelně probíhaly projekty financované z operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, a to projekt E-learning, Dialog a Kompetence učitelů, které jsou mimo jiné zaměřeny na získání a zlepšení cizojazyčných dovedností pedagogických pracovníků.¹⁷

Od poloviny roku 2006 se v rámci projektu Metodika financovaného z ESF rozběhl ostrý provoz Metodického portálu *rvp.cz*. Vznikl jako hlavní metodická podpora učitelů a k podpoře zavedení RVP ve školách. Jeho smyslem bylo vytvořit prostředí, ve kterém se budou moci učitelé navzájem inspirovat a informovat o svých zkušenostech. Metodický portál *rvp.cz* nabízí e-learningové kurzy pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

14 Program JAME: celonárodní projekt určený kvalifikovaným učitelům bez příslušné způsobilosti k výuce cizích jazyků, ukončen v říjnu 2004.

15 Program Brána jazyků: Rozvoj specifických kompetencí pedagogických a odborných pracovníků ve školství za účelem zkvalitňování vzdělávání na ZŠ, SŠ a VOŠ, zahájen v říjnu 2005, pro Prahu od března 2006 pod názvem *JARO*.

16 Program MEJA: Rozvojový program metodické a jazykové přípravy pro učitele 1. stupně ZŠ bez odborné kvalifikace pro výuku cizích jazyků a jazyková příprava pro učitele MŠ, 1. stupně ZŠ a ZUŠ na období 2006–2008.

17 FRÝBOVÁ, I., NÁLEPOVÁ, J.: *Zavedení druhého cizího jazyka v základních školách*. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8159/ZAVEDENI-DRUHEHO-CIZIHO-JAZYKA-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html/>. [cit. 10. 11. 2016].

Učitelé ruského jazyka mají k dispozici materiál Metodika výuky ruského jazyka na druhém stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele.¹⁸

Učitelům základních a středních škol, kteří by rádi zdokonalili a aktualizovali své jazykové a metodické kompetence v oblasti ruského jazyka je určen Roční jazykový kurz pro učitele ruského jazyka na ZŠ a SŠ Metodika a moderní ruština, který organizuje jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Olomouc. Program je zaměřen na učitele ruského jazyka, kteří si chtějí především zopakovat, aktualizovat a prohloubit již dříve nabyté znalosti v oblasti výuky ruského jazyka.

Katedra ruského jazyka a literatury, PdF MU v Brně organizuje každé dva roky mezinárodní seminář Aktuální problémy výuky ruského jazyka. Vyučující (Česko, Polsko, Slovensko, Rusko) si vyměňují informace o aktuálních problémech výuky ruštiny na základních, středních a vysokých školách.

Velkým přínosem je činnost Katedry rusistiky a lingvodidaktiky PF UK v Praze. Specifické lingvodidaktické zaměření katedry se odráží v její vědeckovýzkumné práci: úspěšně vyřešeny a obhájeny byly 2 grantové úkoly. V letech 1994–1996 projekt Koncepce počátečního vyučování ruštině na středních školách se zřetelem k profesionální přípravě učitelů vedl prof. PhDr. Stanislav Jelínek, CSc., spoluřešitelé – PaedDr. Jana Folprechtová, CSc., PhDr. Radka Hříbková, CSc., PhDr. Hana Žofková, CSc. V letech 1997–1999 vyřešil tým pod vedením PhDr. Hany Žofkové, CSc., grantový úkol Koncepce pokročilé výuky ruštiny jako druhého cizího jazyka na středních školách ve vztahu k přípravě učitelů. Výsledkem řešení těchto dvou grantových úkolů je učební soubor Raduga (učebnice, pracovní sešit, metodické příručky a audiokazety). Jde o první učebnici ruštiny vydanou v ČR po roce 1990. Pomůcka je určena především pro střední školy, avšak v současné době se jí užívá i v jazykových kurzech a na vysokých školách nefilologického směru.

Vyučující ruského jazyka navštěvují také semináře, organizované Ústavem slavistiky FF MU. Studium zahrnuje nejnovější poznatky z oblasti rusistiky a lingvodidaktiky ruštiny a je zaměřeno na obsahovou i technickou modernizaci jazykové výuky, využití současných ICT, zkvalitňování výukových metod a konkrétních metodických postupů v jednotlivých tematických oblastech výuky ruštiny.

18 NEDOMOVÁ, Z.; VLHOVÁ, K.: *Metodika výuky ruského jazyka na druhém stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. [online.] [cit. 10. 11. 2016] Dostupné z: projekty.osu.cz/synergie/dok/opory/nedomova-metodika-vyuky-ruskeho-jazyka-na-2-stupni-zs-a-ss.pdf.

Učebnice a ruskojazyčný internet

Po roce 1989 nebyla vysoká poptávka po učebnicích ruštiny. Dnes se stává ruština opět atraktivní a žádanou. Důsledkem toho je, že na našem trhu v současné době vzrostl počet nových učebnic ruského jazyka. Decentralizace a pedagogická autonomie škol se projevila také v možnostech výběru učebnic. Dříve monopolizovaný trh učebnic po revoluci velmi rozšířil nabídku učebních textů.

Nové horizonty ve výuce ruštiny otevírají informačně-komunikační technologie (didaktický software pro výuku ruštiny, multimediální programy, didaktické využití informačních zdrojů na webu apod.). Prostřednictvím IT se realizuje také Burza učitel-ských nápadů (výměna zkušeností s modernizačními prvky ve výuce, svépomocná tvorba pomůcek a výukových materiálů). Internet je zdrojem neomezených informací, především z oblastí reálií, literatury i jazyka, nabízí možnost přiblížit se hovorovému stylu řeči, možnost nácvičku porozumění poslechu atd.

Mimoškolní aktivity

Zájemci o pobytové tábory s jazykovou výukou se mohou zúčastnit například letního tábora Křivoklát nebo Mezinárodního letního tábora Bohemian School nedaleko Českého Krumlova, kde výuku ruštiny vedou výhradně kvalifikovaní rodilí mluvčí.

Ruské středisko vědy a kultury (RSVK) se sídlem v Praze pořádá každoročně Mezinárodní letní školu s výukou ruského jazyka. RSVK, jež zahájilo činnost v r. 1971, pomáhá při šíření a studiu ruského jazyka. Zájemci mohou ve Středisku složit zkoušku z ruského jazyka a obdržet osvědčení, jež odpovídá mezinárodním standardům. K realizaci této úlohy při RSVK působí vysoce profesionální kurzy ruského jazyka, které mají mnohaletou tradici. Kandidátům, kteří úspěšně složí zkoušky, je vydán certifikát TORFL.¹⁹ Vydávané certifikáty jsou uznávány ALTE (Evropskou asociací pro jazykové testování).

V prosinci 2012 zahájilo činnost první Ruské centrum v České republice. Je příkladem prohlubujících se obchodních a kulturních styků s Ruskem i stoupajícího zájmu studentů o výuku ruštiny. Centrum otevřela ZČU v Plzni. Ruské centrum je mezinárodní vzdělávací a kulturní projekt, realizovaný fondem Russkij mir, který byl zřízen výnosem ruského prezidenta v roce 2007. Knihovna a mediátka centra obsahují množství informací, které potřebují studenti a zaměstnanci univerzity pro studium, vědeckou práci a další činnost. Využít je mohou i zájemci z řad odborné i laické veřejnosti

19 Od roku 1997 v Rusku platí jednotný státní systém testování občanů cizích zemí z ruského jazyka pro cizince TORFL (TORFL – Test of Russian as a Foreign Language).

Poté co v uplynulých letech živořila téměř v ilegalitě, vrací se na scénu recitační soutěž ruské poezie Puškinův památník. Repertoár v soutěži se vyvíjel společně s dobou. Do pozadí postupně ustupovaly vážné texty, jistá patetická a vynucovaná angažovanost.

Tradičně je rovněž pořádána Olympiáda v ruském jazyce určená žákům základních a středních škol. Organizuje se ve třech kolech – školním, krajském a celostátním. Nejlepší soutěžící se zúčastňují Mezinárodní olympiády v ruském jazyce, která se koná každé dva roky v Moskvě.

Proč roste zájem o výuku ruštiny v ČR?

Současný vývoj na poli jazykového vzdělávání ukazuje, že poptávka po výuce angličtiny je již z velké části pokryta a pozornost odborné i laické veřejnosti se obrací k dalším cizím jazykům, jejichž uplatnitelnost a atraktivnost je v ČR vzhledem k historickým a hospodářským souvislostem vysoce aktuální. Vedle němčiny lze především v odborných kruzích a u mladých lidí sledovat zvýšený zájem o ruštinu.²⁰

V případě ČR je poptávka po ruštině dnes vysoká. Mezinárodní společnosti nabízejí zájemcům s dobrou znalostí ruského jazyka lukrativní pracovní místa. Cestovní kanceláře, obchody, hotely, pojišťovny a banky se zajímají o uchazeče, v jejichž CV naleznou dostatečné znalosti ruštiny. Překladačské agentury a další instituce hledají do svých týmů kompetentní pracovníky se znalostí ruštiny. Popularita ruského jazyka v ČR roste s reálnou potřebou komunikovat s rodilými mluvčími, a to převážně v obchodních stycích, cestovním ruchu a školství. Stále více studentů si vybírá ruštinu, aby si ji osvojili jako odborný jazyk, protože se domnívají, že by jim jeho znalost pomohla získat dobré zaměstnání v zahraniční firmě, která se orientuje na ruský trh. Stoupá poptávka po odborné literatuře, po odborné terminologii, především roste zájem o bankovní terminologii, lexiku z oblasti managementu, marketingu, reklamy.

O autorovi

Libuše Urieová, University of West Bohemia,
Faculty of Philosophy and Arts, Department of Germanic and Slavic Studies,
Pilsen, Czech Republic, urieova@kgs.zcu.cz

20 Vzdělávací program Metodika a moderní ruština. Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Olomouc. Dostupné z: http://epol.cekuj.net/images/Ke_stažení/sjš/Microsoft_Word_-_ANOTACE_METODIKA_RUSKY_JAZYK.doc.pdf. [cit. 10. 11. 2016].